

ÉLŐ SZELLEM, ELEVEN MŰVÉSZET.

Róma, június hó.

Fiatal olasz barátom, aki a fascista irodalom most induló kiváló ígéretei közé tartozik, egyik este értem jött a Palazzo Falconeribe, karonfogott s megindultunk :

— A múzeumokat, képtárakat láttad már részben s a «mi» Rómánkból is kóstoltál keveset. Most elvezetlek valahová. Kíváncsi vagyok, reájössz-e a végén arra, mit akartam?

Ez a «valahova» egy varieté-mozi volt a «Corso Vittorio Emanuele» egyik mellékutcájában. Van belőle Rómában elég. Mi az erkélyen foglaltunk helyet. Lenn a «plateá»-n ott zsbongott, hangoskodott s helyért vitázott a közönség. (A földszinti jegy nem jogosít egyúttal *föltélen* leülésre is.) Első pillanatban tagadhatatlanul valami csalódás-félet kezdtem érezni, amely növekedni kezdett bennem, amikor már a filmet pergették. Közepes, sablonos olaszra színkronizált amerikai film volt. Kísérő-film számba mehetett régebben az ilyen a budapesti másodhetes filmszínházakban.

A «platea» publikuma, amelyben jellegzetesen képviselve volt a közeli «campo dei Fiori», még értéken alul «értékelt».

A zaj nem szűnt, sőt fokozódott is. Néha egy-egy különösen unalmas, közhelyszerű résznél türelmetlen fütyty hasított bele a levegőbe. Ilyenkor kíváncsian kémleltem barátom arcát, de nem adott választ. Csak a végén, amikor kivilágosodott a vászon, mondott ennyit :

— A filmet úgy tekinti itt a közönség, mint valami kellemetlen előételt, bevezetőt, amin át kell esni. Minél hamarább. A fontosabbak az élő számok. Meglátod majd a változást.

Valóban, amint az orchesterben a zenekar játszani kezdett, egyszerre mintha kicserélték volna a közönséget. Csönd lett. Táncszám volt az első. Viharosan megtapsolták. Utána tréfás szavalat. Igen nagy önfegyelmzésre valló figyelemmel hallgatták végig, csak a végén robbant ki a tetszés. Az énekszám alatt meg éppen pisszenni sem mert senki. Valaki véletlenül elköhhögte közben magát, mire rákiáltotatk : «zitto !» Annál elevenebb erővel dübörgött fel ezután a taps és a művésznőnek újráznia kellett. A római opera előkelő deszkáin aligha állhatta volna meg helyét, de itt jó volt s hatott.

Most meg barátom leste cserébe az arcomat. Zavarban voltam, bár kezdtem már sejteni mit akar «kihozni» idejövételünkből, kivált amikor az egyik énekszámot vele énekelt a publikum a művésszel.

Az est koronája egy háromfelvonásos életkép volt : «La festa del bacio» (A csók ünnepe). Sziciliában játszódott le, ha jól emlékszem s valami sajátos, kedves déli olasz népszokás állt a háttérben. Felvonultak benne az olasz falu kedves déli figurái. Természetesen szerelmi történet volt a magva. Rigorózus apa, Hamupipőke-hugocska, kacér és gőgös nővér, a hort túlságosan kedvelő falusi Don Juan és a szerelmi történet férfi főhőse : nem valami fiatal legény, hanem meglett, délceg gavallér férfi. A párbeszédeket a tájnyelv ízesítette. Idegennek igazán nehezen érthetőn.

A színjáték alatt szemem megoszlott a színpad és a nézőtér között. Hová lett a film alatti pörlekedés? Ha szabad ezt a szót használni, szinte

áhitatosan élvezte végig a közönség ezt a művészileg kisigényű és nem első vonalban álló drámát, amely az ő húsát-vérét jelentette. Önkéntelen összehasonlítást tettem, hogy milyen ásitó közérzéssel ülnek végig nálunk néha a népszínműveket. Itt nyoma sem látszott az unalomnak. Könnyeztek és tapsoltak. A földszint és az erkély más-más módon adott kifejezést a gyönyörködésnek. Másik szomszédom, egy jól öltözött úr, szinte családiasan oldalba bökött: «Ügy-e szép?»

Ezekben az emberekben elevenen él, lüktet a falu, amelytől nem régen szakadtak el. Előttük a falusi nem buta vicc-figura, idegen szellemiség kreatúrája, hanem testvérük. Itt a hagyományokhoz nem lehet avatatlan kézzel nyúlni.

És még valami: egészséges realizmus él bennük. A filmet nem respektálták, ellenben tisztelték azt, amit *magasabbrendűnek* láttak, ami az ő szellemiségükből sarjadt.

Nem szeretném, ha félreérteneék a filmművészet barátai. Nem a film ellen beszélek, de itt annyira kirívóak az ellentétek s annyira kínálkozik az összehasonlítás. S ma, amikor megvan a törekvés arra, hogy az emberből a korszellem jegyében gépre-járó robotembert formáljanak, nem tudom eléggé hódolatomat kifejezni egykor a humanizmust hozó latin szellemnek.

Kivételesen nem művészeti remekek, hanem kicsiségekből ismertem meg ezúttal. De most is ép és töretlen.

Lehet, hogy a magánvéleményem marad az, hogy az európai szellemi rinascimento-nak innen *kell* kiindulnia. Innen, ahol többre értékelik az élő színjátszást, mint a filmet, az énekhangot mint a hanglemezt, a vászonra gépesített tákolmánynál a költőt... De én hiszek benne. Nem azért, mert itt élt Dante és Michelangelo, hanem mert a Campo dei fiori-beli egyszerű naracsárus odalenn — akitől délelőtt tíz soldo-ért vettem gyümölcsöt — vörösrre tapsolta tenyerét egy Tosca opera-áriának.

Ez a talaj *adhat* még új Dantét és Michelangelót, akiket itt *értékelni* is tudnak.

Már messze jártunk odakünn s én még mindig ezen töprengtem.

Mihály László.

JÁTSZÓKA

Ezüstmezű olajág,
Aranyszemű sárvirág,
Levendula, majorán,
Állj meg lelkem violám!

Rózsaszüret, varázskút,
Buj-buj zöldág, aranyút,
Szerelemja, fürtös csók,
Mefoglalak asszonyfiók!

Csem-csem gyűrű, kis kacsó,
A gyöngyélet illanó
Fére céco, fére bál,
Hajolj ide, rózsaszáll!...

Számadó Ernő.